

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

1) ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น (Primary Data) ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกเรือประมง ซึ่งเข้าไปทำงานรับจ้างอยู่ในเรือประมงพาณิชย์ ในพื้นที่ หมู่ที่ 3 (บ้านปากน้ำ) และหมู่ที่ 16 (บ้านฝายท่า) ตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัด

นครศรีธรรมราช

2) ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและพฤติกรรมเลี้ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอชไอวี

3) ระยะเวลาในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการระหว่างเดือน มีนาคม - กันยายน 2535

ข้อตกลงเบื้องต้น

1) การเก็บข้อมูลเก็บจาก

1.1 กลุ่มลูกเรือประมงที่ทำงานอยู่ในเรือประมงพาณิชย์ประเภทลากเกี่ยว ได้แก่ เรืออวนลากแผ่นตะเฆ่ (เรืออวนลากเดี่ยว) และเรืออวนจาระเม็ดดำ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยใช้โอกาสในขณะที่กลุ่มเป้าหมายดำเนินชีวิตอยู่บนฝั่ง (เรือกลับเข้าฝั่งและจอดพัก)

1.2 กลุ่มเครือข่ายในสังคมที่กลุ่มตัวอย่างไปมีปฏิสัมพันธ์

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล การร่วมสนทนาในกลุ่มย่อย และการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มเป้าหมายนั้นถือว่าเป็นข้อมูลที่ได้จากสภาพข้อเท็จจริง ซึ่งผู้ตอบและผู้ให้ข้อมูลทุกคนตอบจากความจริงและความรู้สึกของตนเองในช่วงเวลาที่มีการศึกษาวิจัย

3) การสรุปและอภิปรายผลการศึกษาวิจัย ดำเนินการตามข้อมูลที่รวบรวมมาได้ ด้วยเทคนิควิธีการเก็บตามที่ได้ระบุไว้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้เข้าไป

ศึกษา

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนดังนั้นการเลือกตัวอย่างจึงไม่คำนึงถึงโอกาสทางสถิติ (Non Probability Sampling) เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกมาจำนวน 30 คน จากกลุ่มลูกเรือประมงซึ่งทำงานประจำเรือประมงพาณิชย์ที่จอดเทียบอยู่ตามแพลาดต่าง ๆ

ทั้งนี้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ (แบบต่างเพศ) จำนวน 20 คน และกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้เข็มฉีดยาเสพติดร่วมกันจำนวน 10 คน

เหตุผลที่ไม่สามารถคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มดังกล่าวนี้ให้ได้จำนวนอย่างละเท่ากัน เพราะโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มผู้ขายยาเสพติดเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งกลุ่มนี้ไม่ค่อยจะเปิดเผยตัวเอง และยากที่จะติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงสามารถคัดเลือกได้เฉพาะบุคคลที่เต็มใจให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้คัดเลือกผ่านกลุ่มผู้นำในชุมชนซึ่งได้แก่

1. เจ้าของเรือประมง
2. ใต้กงเรือ
3. อาสาสมัครสาธารณสุขในท้องถิ่น

ซึ่งผู้นำทั้งสามกลุ่มนี้สามารถให้การชี้แนะและแนะนำให้ผู้วิจัยได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้นำได้ให้ความร่วมมือในการช่วยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณลักษณะที่ผู้วิจัยต้องการ ดังนี้

- 1) เป็นลูกเรือประมง อายุ 20-40 ปี และทำงานอยู่ในเรือประมงพาณิชย์ ประเภทลากเที่ยว
- 2) ยังไม่คิดที่จะย้ายถิ่นภายในระยะเวลา 1 ปี ที่ผู้วิจัยเริ่มทำการศึกษา
- 3) มีพฤติกรรมเสี่ยง (เกี่ยวข้องกับบริการทางเพศเป็นประจำหรือใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น)
- 4) ยินดีที่จะให้ความร่วมมือ ในการพูดคุยสนทนาและเปิดเผยข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงในวิถีชีวิตของตนและข้อมูลส่วนตัวอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาที่มีการศึกษาวิจัย

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนประชากรตัวอย่าง แยกตามพฤติกรรมเสี่ยงในแต่ละหมู่บ้าน เป้าหมาย

หมู่บ้านเป้าหมาย	พฤติกรรมเสี่ยง	
	เพศสัมพันธ์ (ต่างเพศ)	ใช้เข็มฉีดยาเสกติด
หมู่บ้านที่ 3 : บ้านปากน้ำ	12 คน	7 คน
หมู่บ้านที่ 16 : บ้านฝายท่า	8 คน	3 คน
รวม (30 คน)	20 คน	10 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) การสังเกตและการเข้าร่วมในกิจกรรมบางประการ (Participation and Observation) กับครอบครัวหรือในสังคมของกลุ่มเป้าหมาย และในฐานะที่นักวิจัยเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน ทั้งนี้เพื่อศึกษาปรากฏการณ์และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา
- 2) การสนทนากลุ่มย่อย (Group Interview/Group Discussion) เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ร่วมให้ข้อมูล โดยมีแนวคำถามซึ่งนักวิจัยได้เตรียมไว้
- 3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบสนทนารายบุคคล (Focus Individual Interview) โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยที่นักวิจัยจะมีแนวคำถาม (Guideline) ในประเด็นที่ศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์
- 4) สอบถามข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมและยืนยันจากกลุ่มเครือข่ายในสังคมที่กลุ่มเป้าหมายไปมีปฏิสัมพันธ์ ได้แก่

- 4.1 เจ้าของเรือ/เจ้าของแพปลา
- 4.2 ไต้ก๋งเรือ/ผู้ช่วยไต้ก๋งเรือ (มือสอง)
- 4.3 เพื่อนสนิท
- 4.4 เพื่อนบ้าน
- 4.5 ญาติพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว
- 4.6 เจ้าของสถานบริการค้าประเวณี/หญิงบริการทางเพศ ในชุมชนที่ทำ

การศึกษา

- 4.7 เจ้าของร้านอาหาร /ร้านน้ำชา /ร้านขายสุรา
- 4.8 ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการหมู่บ้าน)
- 4.9 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข (โรงพยาบาลสิชล)
- 4.10 ผสส./อสม. (หมู่ที่ 16)
- 4.11 เจ้าหน้าที่ประมงอำเภอสิชล
- 4.12 นายกสภาคมประมงอำเภอสิชล
- 4.13 เจ้าของร้านขายยาในชุมชนที่ทำการศึกษา
- 4.14 เจ้าของร้านขายหนังสือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย (ข้อมูลส่วนบุคคล)
- 2) แนวคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษาซึ่งใช้ในการสัมภาษณ์แบบ

เจาะลึก (Depth Interview) ประกอบด้วย

- 2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล
 - วิถีชีวิตขณะเรือออกทะเล
 - วิถีชีวิตเมื่อเรือเข้าฝั่งจอดพัก
- 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์
 - ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์
 - ทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์
- 2.3 พฤติกรรมทางเพศ/การใช้ยาเสพติด
- 2.4 พฤติกรรมการสื่อสารและการเปิดรับข่าวสาร

2.5 ระบบการดูแลรักษาสุขภาพตนเอง

- สภาวะความเจ็บป่วย
- แบบแผนการรักษา

3) แนวคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษา ซึ่งใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย (Group Discussion) โดยมีแนวคำถามดังนี้

- 3.1 ลักษณะการทำงาน
- 3.2 ความเชื่อ และค่านิยม ตามวัฒนธรรมของกลุ่มชาวประมง
- 3.3 ทักษะต่อการมีครอบครัว
- 3.4 สถานการณ์โรคเอดส์ : การรับรู้
- 3.5 ค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริการทางเพศ/ โสเภณี
- 3.6 พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด
- 3.7 สภาวะความเจ็บป่วยและแบบแผนการดูแลรักษาสุขภาพ
- 3.8 การสื่อสารและการเปิดรับข่าวสาร

การดำเนินการเก็บข้อมูล

ดำเนินการระหว่างเดือน มีนาคม - กันยายน 2535 โดยกำหนด 3 ขั้นตอน คือ
 ขั้นตอนที่ 1 เข้าไปศึกษาและทำความคุ้นเคยกับชุมชน และเสวนากับผู้มีส่วน
 เกี่ยวข้อง (มีนาคม 2535)

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและทำความรู้จัก เพื่อสร้างความคุ้นเคยในกลุ่ม
 เป้าหมายและเก็บข้อมูลพื้นฐาน (เมษายน-พฤษภาคม 2535)

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการศึกษาวิจัยกลุ่มเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ (พฤษภาคม-กันยายน
 2535)

สถานที่เก็บข้อมูล (สัมภาษณ์, สนทนากลุ่มย่อย และการเข้าร่วมสังเกต) พิจารณาตามความ
 เหมาะสมและความสะดวก เช่น

- ที่บ้านพักอาศัยของกลุ่มเป้าหมาย
- ร้านอาหาร

- ร้านน้ำชา
- สมาคมชาวประมง
- บริเวณแพปลา
- บ้านเพื่อนบ้าน
- บ้านผู้นำท้องถิ่น

วิธีการบันทึกข้อมูล

1. จัดบันทึก
2. บันทึกเทป

ซึ่งอาจจะใช้ร่วมกันหรืออย่างใดอย่างหนึ่งแล้วแต่ความเหมาะสม ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกแต่ละครั้งนั้น จะนำมาเขียนมาเป็นรายงานส่วนบุคคลเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ ไว้ศึกษาและวิเคราะห์หาเหตุผลตามสภาพความเป็นจริง ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มเครือข่ายในสังคมนั้น จะนำมาเขียนเป็นรายงานแยกประเด็นต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาไว้ เพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงไปสู่ข้อสรุปในกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัย จำแนกประเภทของข้อมูลแต่ละประเด็นที่ทำการศึกษาในขอบเขตของการวิจัยและนำข้อมูลทุกกรณีมารวมเป็นหมวดหมู่เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลของทุกปัจจัย โดยตีความตามข้อเท็จจริงของข้อมูลที่ได้มา 2 ปัจจัยคือปัจจัยทางด้านคุณลักษณะประชากรและปัจจัยทางด้านวิถีชีวิตลูกเรือประมง และเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดทางด้านมานุษยวิทยา พฤติกรรมสุขภาพ แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ แนวคิดทฤษฎีภาวะความทันสมัย ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม และทฤษฎีการสื่อสารเพื่ออธิบายปัจจัยเอื้ออันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะในชุมชนที่ศึกษา ซึ่งปัจจัยเอื้อเหล่านั้นเป็นสาเหตุนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการรับและแพร่เชื้อโรคเอดส์ของลูกเรือประมง และหาข้อสรุปที่สนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการนำข้อมูลเบื้องต้นไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ในเขตพื้นที่จังหวัดที่มีชาวประมงและนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยโครงการต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน

แผนภาพที่ 6 แสดงพื้นที่เป้าหมาย : หมู่บ้านที่ทำการศึกษา

